

Döbrössy János (szerk.) (2011): „*Mi ez a gyönyörű?*” (Kodály) – *zenehallgatóvá nevelés – konferenciakötet*. Budapest : ELTE Tanító-és Óvóképző Kar, 2011. 133 p. ISBN:978-963-284-214-1

Az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszéke első ízben 2010-ben vállalkozott önálló, saját szervezésű zenepedagógiai konferencia megrendezésére. A konferencia céljával az óvó-és tanítóképzésben folyó zenei nevelés helyzetének áttekintését tűzték ki a szervezők, akiket az esemény nagy sikere folytatásra ösztönzött. 2011-ben, a második konferencián Kodály Zoltán gondolatának felidézésével („*Mi ez a gyönyörű?*”) a zenei nevelés egyik részterületére, a zenehallgatásra irányították a figyelmet. Utóbb hasznosnak gondolták az elhangzott előadások külön kötetben való megjelentetését is. Jelen sorok írója az így létrejött konferenciakötetet mutatja be.

A konferencián Döbrössy János tanszékvezető köszöntötte a jelenlévőket. Köszöntőjében kiemelte, hogy a zenehallgatásban ma különösen fontos az élményszerűség, az aktivitás és a modern eszközök használata. A zenéhez való közeledésben az élmény meghatározó szerepére már Kodály Zoltán felhívta a figyelmet. „*Mi ez a gyönyörű?*” – kérdezte a rádiózás közben dolgozó cselédlány.

Kodály az ő példájával hívta fel a figyelmet arra, hogy legalább egyszer az életben mindenkinek át kell élnie ezt az élményt. Ennek megadásában az iskolának nagy szerepe van. A konferencia a változatos előadásaival ebben kívánt napjaink szakembereinek segítséget nyújtani.

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna (tanársegéd, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszék) *Zenével/zenélve a kisgyermekek között* című írását a konferencián meghallgatott előadások inspirálták. Az utólag elkészült tanulmány szerzője több külföldi kutató eredményeire hivatkozik, amelyek egyértelműen mutatják, hogy a zenei nevelésnek kulcsfontosságú szerepe van a személyiség fejlődésében. A gyerekek problémamegoldó képessége sokkal rugalmasabb lesz, általában véve is ügyesednek a gyerekek, nagyobb a belső kontrolljuk, az emocionális érzékenységük, empátikusabbak, toleránsabbak és befogadóbbak. Örömteli, hogy a külföldi kutatók mellett sok kiváló hazai szakember is megerősíti ezeket az állításokat saját kutatásai tükrében. A magyar kutatók

közül Hámori József, Freund Tamás, Szirmai Imre, Bagdy Emőke, Tényi Tamás, Andrek Andrea; a zenepedagógusok közül Kokas Klára, Forrai Katalin és Varró Margit foglalkozott behatóan ezekkel a kérdésekkel. Hegedűsné Tóth Zsuzsanna írása, bár utólag került a konferenciakötetbe, átfogó elméleti bevezetést nyújt a konferencián elhangzott és később írásban rögzített előadásokhoz.

Solymosi Tari Emőke (zenetörténész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem adjunktusa, a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola tanára) *Kotta–zene–élmény* címmel tartott előadást a konferencián. Solymosi tapasztalt zeneirodalom- és zenetörténet-tanár. Hangsúlyozza, hogy a tanárnak a maga szubjektív módján, érzelmileg is köze kell, hogy legyen ahhoz, amit tanít. Felhívja a figyelmet arra, hogy mindig magas minőségű zenét hallgassunk a tanítványainkkal. Ugyanakkor olyan zenét hallgassunk, amit mi magunk is szeretünk. Fontosak a zenefelismerési feladatok. A művek többszöri meghallgatása során alakul ki a stílusérzék és ezzel egyidejűleg az érzelmi viszonyulás is. A zenehallgatás módszere kicsi gyermekeknél még interaktív módon működik (bizonyos motívumok kiemelése a zenéből, eltapsolása, eléneklése, improvizálás). A nagyobbaknál ez már másként van.

Javasolja az „összehasonlító zenehallgatást”, amikor ugyanazt a művet több előadásban hallgattatjuk meg. Ezáltal az érzelmi viszonyulás rögtön kialakul a diákokban, és így jobban tudnak figyelni a zene leglényegesebb elemeire.

Körmendy Zsolt (a Művészetek Palotája művészeti szerkesztője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézetének oktatója, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskolájának hallgatója) *Koncertpedagógia, a befogadói kompetenciák fejlesztésének alternatív útja* című előadásában a koncertpedagógia mint a zenei nevelés egyik új részterületének a bemutatására vállalkozott. A téma hazai szakértőjének számít ő: ezen a területen dolgozik, ezt tanítja, ebből a témából írja a disszertációját. Számára tehát nem új a koncertpedagógia fogalma. Sokak számára azonban még ismeretlenül cseng ez a fogalom Magyarországon. A múzeum- és a színházpedagógia mellett a koncertpedagógiának is az a célja, hogy a műalkotást (jelen esetben a zeneművet) élményszerűen, a befogadó aktivitására alapozva, a maga komplexitásában és a saját közegében mutassa be a közönségnek, különösen a gyerekeknek és a fiataloknak. A koncertpedagógia újdonsága annak a gondolatnak a felfedezése, hogy a hangversenyterem a közönség nevelésének a színtere is lehet.

Az itt megszerezhető élményekről, a befogadói attitűdökről, a zenei nevelés alternatív útjáról szól Körmeny írása.

Kismartony Katalin (főiskolai docens, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszék) *Menuhintól Dave Brubeckig* címmel tartott előadását a konferencián, illetve ezzel a címmel jelent meg az írásbeli változat is. Hogyan jutunk el Menuhintól Dave Brubeckig? A MUS-E program segítségével. Ezt a programot Lord Yehudi Menuhin hegedűművész álmodta meg. Az ő elképzelése volt a Musica Europa (ennek rövidítése a program mozaikszava), a hátrányos helyzetű gyerekek művészetekkel való nevelése. Magyarország nyolc másik európai ország mellett 1994–1998 között vett részt ebben az egyedülálló kísérletben. A négy év alatt tanítók, animátorok és koordinátorok dolgoztak együtt a kitűzött célért. Kismartony animátorként vett részt a programban. Előadásában egy, a programot záró filmfelvétellel azt mutatta be, hogyan lehet zenét hallgattatni ezekkel a gyerekekkel. A kísérleti program, bár 1998-ban befejeződött, mégis sok eredményt hozott a későbbiekben is a benne részt vevők szakmai pályáján. Kismartony esetében a kollegájával, Bánki Verával közösen írt, „Zene-játék” című tankönyv, valamint több szabadon választható kurzus meghirdetése a

hallgatók képzésében mind ennek a projektnek a hozadékai voltak. Két hallgatója óravázlatának közlésével (Venyengi Beáta Stravinsky műveivel foglalkozott, míg Csaba Dóra Dave Brubeck egy kompozícióját hallgattatta a gyerekekkel) szép példákat hoz ennek gyakorlati megvalósulásaira.

Szabóné Németh Borbála (ének-zene tanár, Pilinszky Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Balatonkenese) és Szabó Gergely (ének-tanár, Általános Iskola, Balatonfőkajár) *Az (inter)aktív zenei élmény* című előadása az interaktív tábla lehetőségeiről, előnyeiről szólt. Gyakorlati módon, feladatok során mutatták be, hogyan lehet ezt az új, digitális taneszközt az iskolai tanórákon, valamint annak részeként, a zenehallgatás során felhasználni.

Veszprémi Gábor (a Stiefel Eurocart Kft. munkatársa) az *Aktív zenehallgatás* címet adta előadásának és annak írott változatának. Munkahelyén összeállítottak egy interaktív táblán használható zenehallgatási anyagot, amely a kotta vagy a hangszer képeinek mutatásával egészíti ki a zenehallgatás élményét. Az előadó a tervezett gyűjtemény első elemén, Bartók Béla *Este a székelyeknél* című művén keresztül mutatta be a működését.

Szelei Nikolett (IV. évfolyamos hallgató, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar) *Zenei preferenciák* című dolgozatának egy részletét mutatta be. Saját kutatásában arra a kérdésre kereste a választ, hogyan viszonyulnak az óvodások és hogyan viszonyulnak a felnőttek Mozart, illetve Bartók zenéjéhez? A gyermekek óvodás- és kisiskolás korban a legfogékonyabbak a különböző stílusú zenékre, ezért Szelei nagyon fontosnak tartja, hogy ebben az életkorban a pedagógus minél többféle zenét (komolyzene, népzene, kortárs zene) mutasson nekik. Mozart és Bartók zenéjének párosításával a hagyományos és az attól eltérő hangrendet kívánta szembeállítani. Az eredmények azt mutatták, hogy az óvodások jobban elfogadják Bartók zenéjét, mint a felnőttek. Ez azt jelenti, vonja le a következtetést a szerző, hogy az első osztályba lépő gyermekek zeneileg még nyitottak. Ha a pedagógus ebben a korban változatos zenét ismertet meg velük, akkor nagyobb az esély arra, hogy a gyerekekből zeneileg elfogadó, nyitott felnőtt válják.

Mendölyné Kiss Cecília (zenetanár, VIII. kerületi Zeneiskola, Budapest) *A hallási figyelemfelkeltés eszközei általános iskolás korban* címmel tartotta meg előadását. A bevezető gondolatok között kiemelte, hogy fontos a figyelem összpontosítása a megfigyelendő momentumra. Fontos a figyelem

ébredésének is, mivel a zene időben végbemenő folyamat. Ugyancsak fontos az élményszerű zenehallgatást a zenélés folyamatának egészében elhelyezni. A szerzőnek 1998-ban jelent meg *Ide hallgass* címmel egy tantervi hangzó tananyaga. Előadásában e műve és tanári tapasztalata alapján beszélt a hallási figyelem koordinálásának, a hallási figyelem ébredésének lehetőségeiről, valamint helyezte el a zenehallgatást mint hallási élményszerzést a zenélés folyamatában.

Mélykútiné Dietrich Helga (ny. főiskolai docens, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar) egy Kirkegaard-idézetet választott előadása címéül: „*A zene nem tud nem hatni...*”. A kisgyermekek zenehallgatásánál napjaikban nagy a bizonytalanság a hangzó anyag kiválasztásában. Ennek többféle okát véli a szerző felfedezni: hiányosan ismerik a pedagógusok az igényes, frissebb kiadványokat; rengeteg kiadvány jelenik meg hétről hétre lektori ellenőrzés nélkül; talán a jó zenei ízlés is hiányzik... Fontos feladat ugyanakkor a kisgyermekeket elindítani a befogadóvá nevelés útján. Cél, hogy a gyermekek iskoláskoruk előtt minél többször csodálkozzanak rá a hangzó zene élményére. Az óvodásoknál különösen figyelni kell arra, hogy megfelelő hangléggkört, nyugodt helyszínt és személyre szabott zenét válasszunk a

zenehallgatáshoz. Kiemelést érdemel, hogy a kisgyermekeknek nem a mechanikus, gépi zene hallgatásával, hanem a személyes, közvetlen, élő előadással tudunk élményt nyújtani.

Körmendy Zsolt két tanulmányával is jelen van a konferenciakötetben. Második, *A Művészetek Palotája és a koncertpedagógia* című írásában azt mutatja be, hogyan működik a koncertpedagógia napjainkban magyarországi fellegvárában, a Művészetek Palotájában. Az intézmény új szemléletet képviselő közönségnevelése sajátos módon egészíti ki a család és az oktatási intézmények esztétikai nevelését. HangÁr a neve a Müpa családi és ifjúsági programsorozatának. A Müpa ifjú közönségének esetében is a zenei élményhez való juttatását tűzte ki céljául. Ennek elérése érdekében kiemelt figyelmet fordítanak az oktatási intézményekkel való kapcsolatok kiépítésére. Partneriskola-programot működtetnek. Hiszik, hogy a koncertpedagógia, benne a hangversenytermi és az iskolai együttműködés új perspektívát tud kínálni napjaink strukturális, tartalmi és szemléletbeli kihívásaira.

Mihalovics Csilla (ének szakvezető, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Gyakorló Általános Iskola) Kodály Zoltán gondolatát emelte be előadásának a címébe: „*Hozzon*

a gyermeknek mindenki, amit tud: játékot, zenét, örömet”. A szerző az óvodai zenehallgatás világát mutatja be közelebbről az olvasóknak. Sok tanácsot ad olyan kérdésekre, mint például mit hallgassunk az óvodában a gyerekekkel, hogyan történjék az óvodai zenehallgatás. Konkrét gyakorlati példákat hoz a két Mozart, Leopold és Wolfgang Amadeus műveinek meghallgatására. „*A gyerekek még el nem rontott fülükkel, lelkükkel felfogják a muzsika üzenetét, számukra mindez gyönyörűség lehet*” (i. m. 110). Ezért tartja nagyon fontosnak a szerző, hogy milyen útravalót kapnak ehhez a gyerekek a pedagógusoktól.

Birinyi József (népzene-és néprajzkutató, hangszeres szólista, a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége társelnöke, a Parlamenti Hungarikum Munkacsoport vezetője): *Hangszervarázs. Népi hangszerek készítése* címmel a konferenciakötet számára saját, 2008-ban kiadott könyvének fejezetét ajánlotta fel. Ebben életének és pályájának tömérdek tapasztalatával és tudásával nyújt betekintést a népi hangszerek varázslatos világába.

Örvendetes, hogy az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszéke az immár hagyományosnak számító zenepedagógiai konferenciái sorában az egyik konferenciát teljes egészében a

zenehallgatóvá nevelés témájának szentelte. Bár az iskolai zenehallgatás hosszú múltra tekint vissza Magyarországon, úgy tűnik, hogy az utóbbi időben csendesedett az érdeklődés e terület iránt. Ezért (is) volt fontos, hogy a témát újból elővették. A konferencián az előadók – a szakma neves képviselői mellett a fiatalabb generációk képviselői is lehetőséget kaptak! – sokszínién mutatták be a zenehallgatás mai helyzetét. A konferencián elhangzott előadások alapján készült kötetet olvasva az élmény, az aktivitás és az érzelem szavakkal

találkozunk a legtöbbször. Napjainkban ezek a zenehallgatóvá nevelés legfontosabb hívószavai. Azok, akik 2011 januárjában meghallgathatták az előadásokat és megtekinthették a bemutatókat, minden bizonnyal sokkal gazdagabbak lettek. Azok, akik a recenzenshez hasonlóan nem tudtak részt venni az eseményen, a konferenciakötet segítségével bővíthetik és frissíthetik ismereteiket az iskolai zenehallgatás témakörében.

KISS HENRIETT